

KANSER KAYIT MERKEZLERİ VE KANSER KAYIT BİRİMLERİ KANSER KAYITÇILIĞI EĞİTİM VE SERTİFİKA PROGRAMI YÖNERGESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Gerekçe, Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Gerekçe

Madde 1 - “Kanser kontrolü” ya da “kanserle mücadele” tıbbın klinik ve temel bilim alanlarından çeşitli disiplinlerin işbirliğini zorunlu kıldığı gibi, tıp dışı bilim dallarının katkısını da gerektiren çok sayıda faaliyetin ulusal düzeyde ve bir elden yürütülmesi anlamına gelir.

Kanseri oluşmadan önlemek (birincil korunma: yeni olguları önlemek için toplumda davranış değişiklikleri yaratma çalışmaları), klinik bulgular henüz ortaya çıkmadan hastalığı yakalamak (ikincil korunma: erken tanı için kitlesel taramalar) ve ortaya çıkmış olguları en az zararlarla eski sağlıklarına kavuşturmak (üçüncül korunma: hastaların tedavisi) gibi birbirinden çok farklı amaçlara yönelik çalışmalar kanser kontrolü başlığının altında değerlendirilmektedir.

Ancak bütün bu çalışmaların doğru ve etkin biçimde planlanabilmesi için, önceliklerin saptanabilmesi gerekir. Bunu yapabilmek için de ülkede kanserin epidemiyolojisinin bilinmesi; bir başka deyişle cinsiyete, yaş grubuna, coğrafi bölgelere göre en sık görülen kanser tiplerinin insidans ve mortalite hızlarının hesaplanabilmesi, yıllar içinde bu hızlarda ortaya çıkan farklılıkların da saptanabilmesi gerekir. Bu bilgileri edinebilmenin tek yolu da ülkede (ya da seçilmiş illerde) bilimsel gerçekler ışığında etkin bir kanser kayıt sistemi kurulmasıdır. Çünkü günümüzde kanser kayıtçılığı, kendi başına bir disiplin haline gelmiş durumdadır. Kanser kayıtçılığı için hangi sistem tercih edilirse edilsin, başarımın ön koşulu kanser verilerinin bu işi bilen profesyonel elemanlar tarafından toplanmasıdır. Bugün bütün dünyada “kanser kayıtçılığı” adlı yeni bir disiplin ve “kanser kayıt elemanı” adlı yeni bir meslek grubu ortaya çıkmıştır.

Türkiye’de kanserle mücadelenin zayıf halkalarından birisi, kanser kayıt sisteminin temel taşı olan kanser kayıt elemanlarının sayıca ve asıl işinin yanında kendi inisiyatifi dışında bu konuya çok az zaman ayırabilmesidir. Türkiye’de kanser kayıtçılığı faaliyetlerinin geliştirilmesi için kanser kayıt elemanlarının sayılarının artması zorunludur. Bir kanser kayıtçısının yeterince verimli olabilmesi için, başlangıçta kanser kayıtçılığı eğitimini alması ve düzenli aralıklarla hizmet içi eğitime devam etmesi, öte yandan tam gün kanser kayıtçılığı ile uğraşması gerekmektedir. Doktor, hemşire, ebe, tıbbi teknolog, tıbbi sekreter gibi, eğitimleri sırasında belli bir tıbbi temeli olan elemanların özel eğitimlerle “kanser kayıt elemanı” olarak görevlendirilmeleri ve bu işin kendi başına bir meslek haline gelmesi, kanser kayıtçılığını geliştirmek için bütün dünyada uygulanan ve Türkiye için de geçerli görülen yöntemdir.

Kanser kayıt verisini toplayacak kayıt elemanının tıbbi terminolojiyi bilmesi yanında ulusal ve uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayan kanser kayıt kuralları konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Kanser kayıt elemanlarının bilmesi gereken kanser kayıt kuralları Dünya Sağlık Örgütüne bağlı kuruluşlar (WHO/IACR-International Association of Cancer Registries; WHO/IARC-International Agency for Research on Cancer; WHO/ENCR-European Network of Cancer Registries ve MECC-Middle East Cancer Consortium) tarafından ulusal ve uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlamak üzere standartlaştırılmıştır.

Günümüzde ulusal kanserle mücadele planının önemli stratejilerinden birisi olan **kanser kayıt elemanı yetiştirmek** ve bu elemanların tam gün kanser kayıtçılığı ile uğraşmalarını sağlamaktır.

Amaç

Madde 2 - Bu yönergenin amacı kanser kayıt merkezleri ve kanser kayıt birimlerinde çalıştırılacak personele kanser epidemiyolojisi ve kanser kayıtçılığı ile ilgili temel bilgileri verilmesini sağlamak, önemli terimleri, tanımları ve kavramları açıklamaktır. Bunun yanında olgu arama, yakalama, olguların veri başlıklarını, uluslararası kanser kayıt standartlarına göre hazırlanmış kaynak kitapları kullanarak yorumlayabilme ve kodlayabilme, kayıtları kontrol edebilme, verilerin bilgisayara girişini yapabilme ve bu verileri saklayabilme becerilerini kazandırmaktır.

Kapsam

Madde 3 - Bu yönerge Kanser Kayıt Merkezleri ve Kanser Kayıt Birimlerinde görevlendirilecek sağlık personelinin özelliklerini ve sertifikalandırılmasında almaları gereken eğitimin içeriğini ve süresini ve uygulama alanını kapsar.

Dayanak

Madde 4 - Bu yönerge 5 Kasım 1986 tarih ve 35898 sayılı makam onaylı Sağlık Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği ve 14.12.2000 tarih 24260 sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan “Kanser Kayıt Merkezleri Yönetmeliği” ne dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

Madde 5 - Bu yönergede;

- 4.1- Bakanlık: Sağlık Bakanlığını,
- 4.2- Başkanlık: Kanserle Savaş Dairesi Başkanlığını,
- 4.3- Merkez: Sağlık Müdürlükleri bünyesindeki Aktif Kanser Kayıt Merkezlerini,
- 4.4- Birim: Hastaneler bünyesindeki Aktif Kanser Kayıt Birimlerini,
- 4.5- Sertifika: Merkez ve Birimde çalışacak kanser kayıt elemanlarının yeterliliğini gösteren belgeyi,
- 4.6- Eğitim: Kanser Kayıt Merkezi ve Kanser Kayıt Birimi’nde çalışan personelin alanlarına ait konularda teorik ve uygulama eğitimini,
- 4.7- Kayıt Elemanı: Merkez ve Birimde görevli hekim, hemşire, ebe, tıbbi teknolog, tıbbi sekreter, sağlık memuru gibi sağlık personelini,
- 4.8- Veri Giriş Elemanı: Merkez ve Birimde görevli Can-Reg 4 bilgisayar programını kullanan hekim, hemşire, ebe, tıbbi teknolog, tıbbi sekreter, sağlık memuru gibi sağlık personelini,
- 4.9- Veri Denetçisi: Merkezde ve Birimde görevlendirilmiş kayıt çalışmalarının her aşamasını denetleyen, koordine eden ve diğer elemanları yönlendiren hekimi tanımlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Eğitimle İlgili Usul ve Esaslar

Eğitimle İlgili Usul ve Esaslar

Madde 6-

6.1- Eğitim Süresi: Eğitimler;

Kayıt Elemanı için toplam **15 iş günü** teorik, **2 ay** uygulama olacak şekilde,
Veri Giriş Elemanı için toplam **10 iş günü** teorik **2 ay** uygulama olacak şekilde,
Veri Denetçisi için toplam **20 iş günü** teorik, **2 ay** uygulamalı olarak gerçekleştirilecektir.

Kayıt elemanı eğitimleri teorik eğitimleri takip eden uygulama eğitimleri şeklinde uygulanır. Ayrıca ilk eğitimleri tamamlanan elemanlar, çalışmaya başladıktan 3-6 ay sonra, eğitimciler tarafından kontrol edilir ve çalışmalarındaki (varsa) aksaklıkların giderilmesi için yeniden eğitime tabi tutulurlar. Bir kanser kayıt elemanının yetişmesi için gereken süre 3 ayı kapsamakta iken eğitimin pekişmesi ve uygulama hatalarının en aza indirilmesi için gereken süre 6 ay ile 1 yılı bulur.

6.2-Eğitim Uygulama Alanı:

Bu eğitim programı Başkanlığa bağlı olarak faaliyetlerini yürütmekte olan “Merkezlerde” ve bu merkezlere veri sağlayan “Birimlerde”, “Kayıt Elemanı, Veri Giriş Elemanı, Veri Denetçisi” olarak çalışacak personel için uygulanacaktır.

6.3-Katılımcıların Niteliği ve Belirlenmesi:

Eğitime katılacak Kayıt Elemanları, Veri Giriş Elemanları ve Veri Denetçilerini Başkanlık belirler. Bu elemanların Merkezlerde veya Birimlerde kadrolu, görevlendirme veya il onayı ile çalışıyor olmaları gerekmektedir.

6.4- Genel Esaslar:

Katılımcılar eğitim süresi boyunca 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun genel hükümlerine (Hizmet içi eğitim, kıyafet, devam vb.) ve eğitim gördüğü Kurumun kurallarına uymak zorundadır.

Katılımcılar için eğitime devam esas olup mazeret veya hastalık izni sebebiyle eksik kalan süreler tamamlattırılır. Mazeretsiz birer gün teorik veya uygulamalı eğitime katılmayan katılımcılara sertifika verilmez, yazı ile kurumu bilgilendirilir.

6245 Sayılı Harcırah Kanununun ilgili maddesine, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununun ilgili yönetmeliklerine ve Bakanlıkça yayınlanan Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliğine göre Bakanlık personeli olan katılımcıların eğitim dönemi boyunca kalacakları yerler Bakanlık tarafından veya kurumunca yevmiesi verilerek katılımcılarca temin edilebilir.

Eğitim yeri, konaklama mekânı, eğitim materyali Başkanlık tarafından sağlanır ve eğitimciler de Başkanlık tarafından belirlenir.

İzleme ve Değerlendirme

Madde 7 –

7.1- Eğitim Programlarının Değerlendirilmesi:

Her eğitim programının bitiminden sonra eğitimciler ve katılımcılar tarafından değerlendirme formları doldurulur. Bu formlar da baz alınarak Başkanlıkça eğitimler değerlendirilir.

7.2- Sertifikalandırma:

Katılımcı ilgili eğitim programını tamamlayarak eğitim sonunda yapılacak sınavlarda en az 75 puan alması koşuluyla 5 yıl geçerli sertifikayı almaya hak kazanır. Sertifikalandırılan personel en az 5 yılda bir tazeleme eğitimine alınır. Ayrıca Başkanlık gerekli gördüğü durumlarda sertifikalı personeli tazeleme eğitimi ve hizmet içi eğitime alabilir.

Eğitim Modülü

Madde 8 –

8.1- Modül-1

Modülün Adı: Kanser Kontrolünde ve Kanser Kayıtçılığında Temel Kavramlar

Modülün Süresi: Kayıt Elemanı için 24 saat, Veri Giriş Elemanı için 24 saat, Veri Denetçisi için 24 saat

Modülün İçeriğı:

Kanser kayıtçılığı ne demektir? Kanser kontrol çalışmalarında kayıtçılığın yeri ve yararları; kanserle mücadelenin multidisipliner yapısı; yeni bir disiplin olarak kanser kayıtçılığı ve onun diğer disiplinlerle ilişkisi.

Kanser Epidemiyolojisi : Tanım, tarihçe, sık kullanılan ölçütler, kanser etiyolojisinde ana etkenler, insidans hızı, standardizasyon.

Bir bölgede kanser kontrolünün aşamaları: Önemli kanserlerle toplum düzeyinde mücadele için dünyada hangi stratejiler uygulanıyor?

Dünyada kanser kayıtçılığı. Kısa tarihçe, kanser kayıt merkezi (KKM) kavramı ve KKM tipleri; kanser kayıt elemanı (KKE) kimdir? Görevleri ve sorumlulukları, dünyadan kanser kayıtçılığı uygulamaları örnekleri.

Nüfus tabanlı bir kanser kayıt merkezi hangi veri başlıklarını toplamalı, Zorunlu başlıklar, bu başlıklarla ilgili kurallar, sınıflama kuralları, hastalığın yaygınlığı

Hastane tabanlı kanser kayıt merkezi çalışma sistemi

Türkiye’de Kanser Kayıtları. Türkiye’de kanser kontrol çalışmaları ve bunların bir parçası olarak kanser kayıtçılığı; kısa tarihçe ve perspektifler.

Kanserin doğal gidişi ve kanser patolojisi: Sağlıklı hücrenin kanserli hücre haline gelişi, kanserin seyri, kanser tanı ve tedavisinde temel kavramlar ve sık kullanılan terimler.

Erkeklerde sık görülen kanserler: Kanser kayıtçılığı açısından akciğer, larinks, mesane, prostat ve kolon-rektum kanserleri.

Kadınlarda sık görülen kanserler. Kanser kayıtçılığı açısından meme, serviks, corpus uteri, over ve mide kanserleri.

Çocuklarda sık görülen kanserler. Kanser kayıtçılığı açısından lösemi, lenfoma ve sinir sistemi kanserleri.

Kanser kayıtçılığı açısından önemli diğer kanserler.

8.2- Modül-2

Modülün Adı: Kanserın Sınıflandırılması, Özetlenmesi, Kodlanması, Kayıtların Derlenmesi, Değerlendirilmesi

Modülün Süresi: Kayıt Elemanı için 48 saat, Veri Giriş Elemanı için 6 saat, Veri Denetçisi için 48 saat

Modülün İçeriğı:

Kanser epidemiyolojisi. Kanser kontrolünde kullanılan ölçütler; dünyada ve Türkiye’de sık görülen kanserler.

Sınıflandırmalar ve kodlama. Kanseri sınıflandırma yöntemleri, çoğul primerler, kodlama teknikleri; ICD-O(3) ve kullanılışi.

Olgu bulma. Bütün yazılı ve elektronik kayıtların incelemesi, kaydedilecek olgular listelerinde yer alan olguların yakalanması, saptanması

Verileri derleme. Önemli tanımlar, formlar, önemli başlıklar, veri kaynakları, veri çeşitleri, birden fazla kaynaktan gelen veriler, olgu belirleme, olgu listeleri, verilerin toplanması ve saklanması.

Olguların özetlenmesi ve kodlanması. Ulaşılan bütün bilgiler değerlendirilerek uluslararası kanser kayıtçılığı standartları ve kurallar doğrultusunda olguların özetlenmesi ve veri başlıklarının kodlanması

Veri işleme. Verilerin değerlendirilmesi, duplikasyon kontrolü, askıda veriler, verilerin karşılaştırılabilirliği, tabloların oluşturulması, tabloları grafiklere dönüştürme.

Yayımanın ölçütleri. Kanser yayılmasının kaydedilmesi ile ilgili kurallar; yayılmanın kodlanması: Evreleme ilkeleri; SEER evreleme sistemleri

Meme Kanseri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Akciğer Kanseri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Mesane Kanseri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Prostat Kanseri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Hemopoetik Kanseler: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Jinekolojik Kanseler: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Beyin Tümörleri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Baş boyun kanserleri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Mide Kanseri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Karaciğer kanserleri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Diğer sindirim sistemi kanserleri: Özetleme, Evreleme ve Kodlama

Not: Çalışma yerine ve karşılaşılan olgu sıklığına göre, bu modüllere diğer primer yerleşim yerleri ile ilgili ileri eğitim modülleri de eklenir.

Kodlama: Uygulamalar. Temel ilkeler, ICD-O (3), dijitalerin anlamı, morfoloji ve topografi kodlamaları, ICD-10 ile uyum.

Problemleri kodlamalar. Örnekler üzerinde problemleri kodlamalar.

Verilerin analizi: Uygulamalar.

Yayımanın kodlanması: Uygulamalar

8.3- Modül -3

Modülün Adı: Kalite Kontrolü

Modülün Süresi: Kayıt Elemanı için 3 saat, Veri Giriş Elemanı için 3 saat, Veri Denetçisi için 12 saat

Modülün İçeriği:

Karşılaştırılabilirlik (“comparability”)

Tamlık (“completeness”)

Doğruluk (“validity”)

Bir kanser kayıt merkezinde kalite kontrol yönetimi

İç Tutarlılık Kontrolü

Dublikasyon Kontrolü

Kalite kontrol: Uygulamalar.

8.4- Modül -4

Modülün Adı: Kanser kayıtçılığında bilgisayar olanakları, Verileri Saklama, Aktarma, değerlendirme ve bilgisayar; on-line veri toplama; web siteleri.

Modülün Süresi: Kayıt Elemanı için 12 saat, Veri Giriş Elemanı için 24 saat, Veri Denetçisi için 24 saat

Modülün İçeriği:

Can-Reg 4 İngilizce ve Türkçe versiyonun tanıtımı ve uygulaması

Can-Reg 4 Genel Bakış, Veri Girişi

Can-Reg 4 Veri Giriş Kontrolü, Kişi Arama (Çoğul Primerler, dublikasyonlar)

Can-Reg 4 Veri tablosunda filtreleme, sıralama, kayıt arama işlemleri

Can-Reg 4 Sözlük Oluşturma, İmport-Eksport

Can-Reg 4 Frekans tabloları, İnsidans Tabloları

Can-Reg 4 İsim cinsiyet tabloları, Veritabanında dublikasyon taraması

Can-Reg 4 Sistem Yönetimi, CanReg4' ün kurulumu

Can-Reg 4 Yedekleme, yedekten veritabanı kurulumu

Can-Reg 4 Uygulamaları

8.5- Modül -5

Modülün Adı: Gizlilik, yasal ve etik sorunlar, uluslararası işbirliği

Modülün Süresi: Kayıt Elemanı için 3 saat, Veri Giriş Elemanı için 3 saat, Veri Denetçisi için 6 saat

Modülün İçeriği:

Yasal mevzuat, gizlilik ilkeleri, gizlilik yönergesinin tanıtımı

Karşılaşılan yasal ve etik sorunlar ve çözüm yolları

IACR Programları: Tanıtım ve uygulama.

MECC organizasyon ve tanıtımı

Kanser Kayıtçılığı alanındaki diğer uluslararası organizasyonlar

Elemanların Eğitim Sürelerinin Modüllere Göre Dağılımları

Madde 9-

	Modül 1	Modül 2	Modül 3	Modül 4	Modül 5	Toplam
Veri Giriş Elemanı	24 (saat)	6 (saat)	3 (saat)	24 (saat)	3 (saat)	60 (saat)
Kayıt Elemanı	24 (saat)	48 (saat)	3 (saat)	12 (saat)	3 (saat)	90 (saat)
Veri Denetçisi	24 (saat)	48 (saat)	12 (saat)	24 (saat)	6 (saat)	114 (saat)

Yürürlük

Madde 10 - Bu Yönerge Bakan tarafından onaylandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 11 - Bu Yönerge hükümlerini Sağlık Bakanı yürütür.